1993-1996

Τα τρία χρόνια που συγκλόνισαν το ΠαΣοΚ

ΜΕΡΟΣ 5ον

Το μυστικό ημερολόγιο του Σημίτη

Του **Γ. ΛΑΚΟΠΟΥΛΟΥ**

Απ. Κακλαμάνης

Διαβλέποντας τη «σύγκρουση των ομάδων», απέσυρε την υποψηφιότητά του για την πρωθυπουργία

Κ. Λαλιώτης

Η ασθένεια και ο θάνατος του Α. Παπανδρέου, η ανάδειξη στην πρωθυπουργία και η νίκη στο συνέδριο του κόμματος

Από το Ωνάσειο στη νέα εποχή του ΠαΣοΚ

ΚΑΘΩΣ πλησίαζαν τα Χριστούγεννα του 1995 οι εξελίξεις στο ΠαΣοΚ άρχισαν να παίρνουν διαστάσεις θρίλερ. Η ζωή του **Α. Παπανδρέου** κρέμεται σε μια κλωστή, που γίνεται όλο και πιο αβύσσαντη. *«Κάναμε ό,τι μπορούσαμε, από εδώ και πέρα αποφασίζει ο Θεός»* θα πει σε δύο δημοσιογράφους, που τον πολιορκούν στο γκαράζ του *Ωνασείου*, ο γιατρός κ. **Γρ. Σκαλκέας**. Από πολιτική άποψη αυτό το κλίμα ευνοεί τους *«εκσυγχρονιστές»*, γιατί είναι καλύτερα προετοιμασμένοι και έχουν ξεκαθαρίσει εγκαίρως ποιον θα υποστηρίξουν για την πρωθυπουργία. Από τη στιγμή που προεβλήθη ο **Κ. Σημίτης** ως υποψήφιος πρωθυπουργός άρχισαν να κερδίζουν έδαφος, αφού οι *«άλλοι»* έδειχναν ότι θα τον αντιμετωπίσουν με τουλάχιστον τρεις υποψηφίους, χωρίς να υπολογίζεται η υποψηφιότητα του **Α. Κακλαμάνη** την οποία απέσυρε εγκαίρως, διαβλέποντας την πόλωση μεταξύ των *«ομάδων»*. Η πολυδιάσπαση των *«αντιπάλων»* ήταν ό,τι καλύτερο μπορούσαν να περιμένουν οι υποστηρικτές του **Κ. Σημίτη**.

Από την πλευρά των *«τεσσάρων»*, αυτή που κινείται περισσότερο δραστήρια υπέρ της υποψηφιότητας Σημίτη είναι η **Βάσω Παπανδρέου**, αναστρέφοντας την εντύπωση ότι θα προτιμούσε να είναι η ίδια στη θέση του. Αργότερα θα γίνει γνωστό ότι, από τις παραμονές της Συνδιάσκεψης, απεδέχθη πως τον πρώτο λόγο στη διαδοχή θα τον είχε ο **Κ. Σημίτης**. Κατά κάποιον τρόπο η *«συμφωνία» Γεννηματά - Σημίτη* του 1993 επανελήφθη το 1996 με άλλους όρους. Ο **Κ. Σημίτης** προσέρχεται στη συζήτηση του προϋπολογισμού στη Βουλή ως κατ' εξοχήν αντίπαλος της ΝΔ και συγκρούεται με τον **Κ. Μητσοτάκη** και με τον **Μιλτ. Εβερτ**, ενώ ο **Α. Τσοχατζόπουλος** – που εκτελεί χρέη πρωθυπουργού – βρίσκεται στη Σύνοδο Κορυφής, στη Μαδρίτη. Καθώς η αγωνία κορυφώνεται οι **Δημ. Μπέης**, **Λ. Λωτίδης** και **Δημ. Ρέππας** – που αποτελούν το προεδρείο της ΚΟ – ζητούν συνάντηση με τον **Δημ. Κρεμαστινό**. Τους εξηγεί την κατάσταση του **Α. Παπανδρέου** αλλά αρνείται να κάνει πρόβλεψη. Ο **Δημ. Ρέππας** τού λέει κοφτά:

– *Ως το τέλος Ιανουαρίου πρέπει να έχουμε άλλον πρωθυπουργό. Εχεις ευθύνη.*

Ο **Δημ. Κρεμαστινός** δεν έδωσε συνέχεια. Στις 29 Δεκεμβρίου θα τον επισκεφθούν και μέλη του ΕΓ για τον ίδιο λόγο. Στην οδό Ακαδημίας ετοιμάζεται *«σχέδιο τριημέρου»*: τι θα κάνουν αν πεθάνει ο **Α. Παπανδρέου**; Ολα μελετώνται με λεπτομέρειες. Τι θα ειση γηθεί το προεδρείο της ΚΟ, τι στο βασικό: *«Θα πάμε όλοι μαζί»*. Θα ακολουθήσει ακόμη μια συνάντηση στο σπίτι του **Κ. Λαλιώτη**, ο οποίος διευκρινίζει ότι *«δεν προτίθεται να συμμετάσχει σε παρασκήνια»* και δεσμεύεται ότι θα *«αποσαφηνίσει εγκαίρως τη θέση του»*.

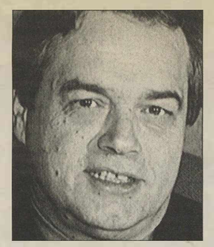

Ν. Θέμελης: *κοντά στον Κ. Σημίτη σπς κρίσιμες αποφάσεις*

Ο Λαλιώτης δεν ανοίγει τα χαρτιά του

Με τον καινούργιο χρόνο γίνεται γνωστό ότι ο **Α. Παπανδρέου** είναι σε θέση να επικοινωνήσει με το περιβάλλον και καταλαβαίνει τι του λένε. Το προεδρείο της ΚΟ ζητεί από τους βουλευτές να προτείνουν εγγράφως ημερομηνία σύγκλησης της ΚΟ. Ακολουθεί κοινή συνεδρίαση του προεδρείου της με το ΕΓ και ο **Θ. Κοτσώνης** μεταφέρει στην Ακαδημίας όσα ελέχθησαν. Ο **Κ. Σημίτης** συνεχίζει τις επαφές, που δεν μπορεί πλέον να τις κρατήσει μυστικές... Στις 3 Ιανουαρίου έχει καλέσει τον **Ευ. Βενιζέλο** στο σπίτι του, αλλά η πληροφορία διέρρευσε και στην Αναγνωστοπούλου έχουν στηθεί κάμερες. *«Ελα στο υπουργείο»* τού λέει ο **Ευ. Βενιζέλος**. Με κάποια μέτρα προφυλάξεως φθάνει στο υπουργείο Μεταφορών και όταν τελειώνουν τη συζήτηση και ανοίγει την πόρτα, βρίσκεται αντιμέτωπος με ένα δάσος από μικρόφωνα. Την επομένη, στην οδό Ακαδημίας, αποφασίζουν να μην παίρνουν πλέον μέτρα προφυλάξεως.

Στις αρχές Ιανουαρίου ο **Κ. Σημίτης** συνάντησε στο σπίτι του, στην οδό Αναγνωστοπούλου, τον **Κ. Λαλιώτη** και συζήτησαν για τρεισήμισι ώρες. Δεν συμφωνούν σε όλα αλλά συμφωνούν στη βασική: η πρόταση θα υποβληθεί στη ΚΟ ως πρωθυπουργού. Και από εκεί και πέρα να τεθεί θέμα κομματικής πειθαρχίας στους βουλευτές. Η αντίδραση των *«εκσυγχρονιστών»* – που αντιλαμβάνονται τον κίνδυνο – είναι κεραυνοβόλα: *«να μην παίξουμε με τους θεσμούς· τον πρωθυπουργό θα τον υποδείξει η Κοινοβουλευτική Ομάδα»*. Δηλαδή δεν θα της υποδείξει η ΚΕ... ποιον θα υποδείξει! Παρ' ότι πολλοί αναμένουν τον **Α. Παπανδρέου** και αντιδρούν στην ιδέα της αντικατάστασής του με απόφαση της ΚΟ, ο **Κ. Σημίτης** πηγαίνει στη Βουλή και ξεκαθαρίζει ότι *«η αντικατάσταση του Α. Παπανδρέου λόγω αδυναμίας του έχει δρομολογηθεί»*.

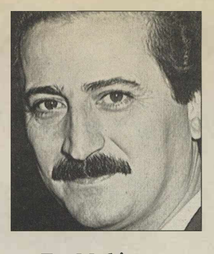

Ευ. Μαλέσιος: *ακόμη περιμένει την υπόσχεση για υπουργείο*

Παρ' ολίγον δύο πρωθυπουργοί

Προτού κλείσει το πρώτο δεκαήμερο του 1996 τα πράγματα είχαν ξεκαθαρίσει και όλες οι πλευρές είχαν συμφωνήσει στο θεμελιώδες ερώτημα: *«πώς θα πορευθούμε από εδώ και πέρα;»*. Οι κανόνες του παιχνιδιού είχαν καθοριστεί λίγο ως πολύ. Εμενε όμως κάτι πολύ δύσκολο: ποιος θα αναλάμβανε να ενημερώσει τον **Α. Παπανδρέου** και να του ζητήσει να παραιτηθεί; Ο **Γιώργος Παπανδρέου**, προθυμοποιείται να επισκεφθεί τον πατέρα του και να τον ενημερώσει, για να απελευθερωθούν οι εξελίξεις. Στις 9 Ιανουαρίου συνέρχεται το κεντρικό επιτελείο των *«τεσσάρων»* και αποφασίζει να κάνει ο **Κ. Σημίτης** έναν νέο κύκλο επαφών με όλους. Αυτό θα γίνει μεταξύ 10 - 12 του μήνα. Στις 11 Ιανουαρίου το ΕΓ ορίζει ότι στις 20 του μήνα, σε κοινή συνεδρίαση της ΚΕ και της ΚΟ, θα ληφθούν οριστικές αποφάσεις. Ο **Δημ. Κρεμαστινός** είχε ήδη απορρίψει κάθε ιδέα – και κάθε πίεση – να *«βεβαιώσει»* ότι ο **Α. Παπανδρέου** *«δεν είναι σε θέση να ασκήσει τα καθήκοντά του»* και συνεπώς δεν είναι σε θέση ούτε να παραιτηθεί, ώστε να προχωρήσει ερήμην του η διαδικασία εκλογής νέου πρωθυπουργού. Αν το είχε κάνει, σύμφωνα με όσα ακολούθησαν εν συνεχεία – θα φθάναμε σε τραγωδία. Η χώρα θα είχε δύο πρωθυπουργούς: έναν που είχε τη λαϊκή εντολή και ποτέ δεν παραιτήθηκε και έναν άλλον που εξελέγη στη θέση του!

Στις 13 Ιανουαρίου ο **Αντ. Λιβάνης** και ο **Τ. Χυτήρης** παίρνουν τη μεγάλη απόφαση και εξηγούν στον **Α. Παπανδρέου** τι θα συμβεί στην επικείμενη συνεδρίαση της ΚΟ. Είναι άγνωστο τι αισθάνθηκε εκείνη τη στιγμή. Στις 14 Ιανουαρίου ο **Κ. Σημίτης** συναντά τον **Αντ. Λιβάνη** και του δίνει να καταλάβει ότι είναι αποφασισμένος να προχωρήσει. Βουρκωμένος ο **Α. Λιβάνης** τού λέει:

– *Κώστα, συνέχισε. Εγώ θα κάνω ό,τι μου πει ο Α. Παπανδρέου.*

Το βράδυ ο **Κ. Σημίτης** επισκέπτεται το σπίτι του **Δημ. Κρεμαστινού**. Το συμπέρασμα από τη συζήτηση είναι σαφές: ο **Α. Παπανδρέου** *έχει φωτεινά διαλείμματα αλλά η Δημητρα Λιάνη αντιστέκεται στην παραίτηση*. Το πρωί της 15ης Ιανουαρίου το κλίμα αλλάζει όμως στο *Ωνάσειο* και προς το μεσημέρι ο *Α. Παπανδρέου* δείχνει να έχει πλήρη συναίσθηση αυτού που πρόκειται να συμβεί. Οσοι μπορούν να έλθουν σε επαφή μαζί του βεβαιώνουν ότι έχει πάρει τις αποφάσεις του: θα παραιτηθεί! Το απόγευμα, στο γραφείο του **Α. Λιβάνη** στη Βουλή, συντάσσεται το κείμενο της παραίτησης, με την οποία ζητεί να προχωρήσει η εκλογή νέου πρωθυπουργού. Ο ίδιος παραμένει πρόεδρος του ΠαΣοΚ. Το ίδιο βράδυ με τρεμάμενο χέρι υπογράφει το κείμενο. Μεγάλη στιγμή! Παρίστανται οι **Δημ. Κρεμαστινός**, **Α. Λιβάνης**, **Α. Τσοχατζόπουλος**, **Κ. Λαλιώτης**, **Π. Λάμπρου**, **Ν. Αθανασάκης**, **Γ. Παναγιωτακόπουλος**, **Μιχ. Χαρχιμάκης**, **Τ. Χυτήρης** και φυσικά ο **Γ. Παπανδρέου** και η **Δήμητρα Λιάνη**. Κανείς ως τώρα δεν έχει μιλήσει με λεπτομέρειες, πλην των περιγραφών που έκανε από τη σκοπιά της η τελευταία σύζυγος του ιδρυτή του ΠαΣοΚ. Οταν ο **Α. Παπανδρέου** υπέγραψε, σηκώθηκε και έκανε μόνος και αμίλητος μερικές βόλτες στον διάδρομο. Οταν ξημέρωσε η 16η Ιανουαρίου 1996 δεν ήταν πρωθυπουργός.

Η εποχή Σημίτη

Η συνεδρίαση της ΚΟ ορίζεται για το πρωί της 18ης Ιανουαρίου και ο **Κ. Σημίτης** πυκνώνει τις επαφές του με ομάδες βουλευτών. Στο ξενοδοχείο «Μεγάλη Βρετάννια» συναντά «διακριτικά» τον Κ. Γείτονα εκ των επικεφαλής των «γεννημ ατικών» βουλευτών. Οι δύο τελευταίες συναντήσεις ήταν οι πιο κρίσιμες. Στη μία είδε τους βουλευτές **Α. Φούρα**, **Στ. Γιατρά**, **Β. Τόγια**, **Βασ. Γερανίδη** και **Φ. Χατζημιχάλη**, τον *«κλίματος»* του **Κ. Λαλιώτη, για τον οποίο οι «εκσυγχρονιστές» πιστεύουν ότι επηρεάζει 12-15 βουλευτές**. Η άλλη συνάντηση ήταν ίσως αυτή που τον ανέδειξε πρωθυπουργό: συναντήθηκε στο υπουργείο Παιδείας με τον **Γ. Παπανδρέου**, που επηρεάζει μια ομάδα βουλευτών αλλά φέρει και το *«βάρος του ονόματος»*. Στην πρώτη ψηφοφορία ψήφισε τον **Γερ. Αρσένη**, στη δεύτερη έριξε το βάρος του υπέρ του **Κ. Σημίτη**. Στις 18 Ιανουαρίου, όταν συνήλθε η ΚΟ για να εκλέξει πρωθυπουργό, ο **Κ. Λαλιώτης** ενημερώνει κατά σειρά τους **Γ. Αρσένη**, **Α. Τσοχατζόπουλο**, **Ι. Χαραλαμπόπουλο**, ότι ψηφίζει εξαρχής τον **Κ. Σημίτη**. Στην πρώτη ψηφοφορία το αποτέλεσμα άφησε όμως άναυδους τους *«εκσυγχρονιστές»*. Ελαβε 50 ψήφους ο **Γερ. Αρσένης**, 53 ο **Ακης Τσοχατζόπουλος** και 53 ο **Κ. Σημίτης**. Ολα φαίνεται να έχουν κριθεί. Χάνουν! Με αγωνία περιμένουν όλοι το αποτέλεσμα από τη δεύτερη ψηφοφορία. Σε έναν διάδρομο της Βουλής – όπως θυμάται βουλευτής που βρέθηκε εκεί – συναντώνται τυχαία ο **Α. Τσοχατζόπουλος** με τον **Απ. Κακλαμάνη**. *«Ακη, πότε θα ορκίσεις την κυβέρνηση;»* τον ρωτάει πρόεδρος της Βουλής. *«Θα δούμε»* απαντάει με σιγουριά. Τα πράγματα άλλαξαν λίγο αργότερα και το απόγευμα της 18ης Ιανουαρίου ο **Κ. Σημίτης** ήταν Πρωθυπουργός, με 86 ψήφους έναντι 75 και πέντε λευκά. Δεν είναι θρίαμβος αλλά είναι καθαρή νίκη. Το βράδυ έκανε την τελευταία σύσκεψη στην οδό Ακαδημίας. Από την επομένη το επιτελείο του θα συναντάται στο Γραφείο του Πρωθυπουργού στη Βουλή και στο Μέγαρο Μαξίμου. Το απόγευμα της 19ης Ιανουαρίου πήγε στη Χαρ. Τρικούπη και παρέστη για πρώτη φορά στη συνεδρίαση του ΕΓ ως Πρωθυπουργός.

«Βάσω, δεν αλλάζω τον Ακη»

Οταν αρχίζουν οι διεργασίες για τη σύνθεση της νέας κυβέρνησης ο **Γερ. Αρσένης** και ο **Α. Τσοχατζόπουλος** ξεκαθαρίζουν ότι δεν επιθυμούν να μετακινηθούν από τα υπουργεία τους και επιπλέον ζητούν «θέσεις» στην κυβέρνηση για ορισμένους *«δικούς τους»*. Ο **Κ. Σημίτης** είχε ήδη αποφασίσει να μην τους μετακινήσει αλλά για τις τελικές αποφάσεις έπρεπε να πραγματοποιηθεί και μια συνάντηση των *«τεσσάρων»*. Το μόνο στο οποίο συμφώνησαν εξαρχής ήταν να πάρει το υπουργείο Εξωτερικών ο **Θ. Πάγκαλος**. Η **Βάσω Παπανδρέου**, εν όψει του συνεδρίου, ζήτησε εύλογα το υπουργείο Εσωτερικών, που κατείχε ο **Α. Τσοχατζόπουλος**. Ο Πρωθυπουργός θα προτιμούσε να της αναθέσει το υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Η συζήτηση συνεχίστηκε και μετά τα μεσάνυχτα του Σαββάτου χωρίς κατάληξη και η **Βάσω Παπανδρέου** έφυγε χωρίς να έχει πάρει τον χαρτοφυλάκιο θα πάρει. Το πρωί της 21ης Ιανουαρίου ο **Κ. Σημίτης** ξύπνησε πρώτος και της τηλεφώνησε.

– *Βάσω, δεν αλλάζω τον Ακη.*

Τελικά συμφώνησαν να πάρει το πρώην υπουργείο του **Κ. Σημίτη**, συν τον Τουρισμό, υπό την επωνυμία *«υπουργείο Ανάπτυξης»*. Κάποιος σχολίασε: *«Της έδωσε το υπουργείο που πάντα ήθελε ο ίδιος»*. Ο **Παρ. Αυγερινός** αρνήθηκε το υπουργείο Επικρατείας. Οπως το αρνήθηκε και ο **Ευ. Γιαννόπουλος**, με διαφορετικό τρόπο όμως: *«Εγώ δεν γίνομαι Λιβάνης»* ανέφερε σε επιστολή του.

Τα υπόλοιπα ήταν εύκολα και η μόνη αλλαγή που έγινε στο *«τετράδιο»* που κρατούσε ο Πρωθυπουργός ήταν ότι την τελευταία στιγμή ο **Φρ. Παπαδέλλης** κόπηκε από το υπουργείο Τύπου και τη θέση του πήρε ο **Δημ. Ρέππας**, ενώ συζητήθηκε και ο **Μιχ. Χρυσοχοΐδης** για τον ρόλο του κυβερνητικού εκπροσώπου. Από τη βασική ομάδα των *«εκσυγχρονιστών»* δεν μετέχει μόνον **Στ. Σουμάκης**, ενώ υπόσχεση μελλοντικής *«αξιοποιήσεως»* λαμβάνει ο **Ευ. Μαλέσιος**. Ο **Κ. Σημίτης** τηλεφωνεί στον πρόεδρο της Βουλής:

– *Αποστόλη, το έλυσα το σταυρόλεξο.*

Ο επίλογος της διαδρομής, που ξεκίνησε το 1993 με την πρώτη συνεδρίαση των εννέα συνεργατών του **Κ. Σημίτη**, δεν έχει γραφεί ακόμη. Από την πρώτη κυβέρνηση Σημίτη ως σήμερα έχουν γραφεί πολλά, αλλά η *«αληθινή ιστορία του εκσυγχρονισμού»* και κυρίως *«η πραγματική διαδρομή των εκσυγχρονιστών»*, για πρώτη φορά καταγράφη σε αυτή την έρευνα του *«Βήματος»*. Με την ανάδειξη του **Κ. Σημίτη** στην πρωθυπουργία έκλεισε ο **πρώτος κύκλος** της *«επέλασης των εκσυγχρονιστών»*. Τα γεγονότα έτρεξαν με μεγάλη ταχύτητα.

Τέτοιες ημέρες, ακριβώς πριν από δύο χρόνια, άρχισε να συνεδριάζει η ομάδα του *«πρωινού καφέ»* υπό τη νέα της σύνθεση: **Θ. Τσουκάτος**, **Δημ. Ρέππας**, **Αν. Μαντέλης**, **Γ. Πανταγιάς** και ο **Ν. Θέμελης**, παλαιότερος όλων, που βρίσκεται δίπλα στον **Κ. Σημίτη** στις πιο κρίσιμες στιγμές. Αργότερα τη θέση του **Αν. Ματέλη** θα πάρει ο **Γ. Πασχαλίδης** και θα προστεθεί ο **Σ. Κοσμίδης**.

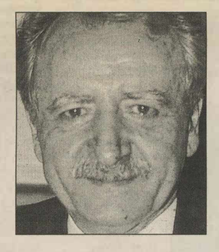

Κ. Γείτονας: *ετάχθη υπέρ του Κ. Σημίτη*

Δημ. Κρεμαστινός: *αρνήθηκε πιέσεις και υποδείξεις*

Το επιτελείο της οδού Ακαδημίας δεν διαλύθηκε (άλλωστε ατύπως υπάρχει ως σήμερα!). Αντιθέτως συνέχισε να συνεδριάζει χωρίς τον **Κ. Σημίτη** και ανοίγει ένα νέο κεφάλαιο: συνέδριο! Καθώς όλοι είναι απασχολημένοι με τον θόρυβο που έξεσπασε με τα Ιμια, σχεδιάζουν κάτι που δεν φαίνεται εύκολο: να πάρουν το συνέδριο από εκείνους που το διοργανώνουν!

Το πολιτικό επιτελείο που ανέλαβε να φέρει σε πέρας αυτή την αποστολή ήταν περίπου το ίδιο: **Κ. Σημίτης**, **Θ. Πάγκαλος**, **Β. Παπανδρέου**, **Παρ. Αυγερινός**, **Χρ. Πρωτόπαπας**, **Στέφ. Μανίκας**, **Μιλτ. Παπαϊωάννου**, η *«ομάδα των εφτά»*, όπως την είπαν. Κάτω από αυτούς διαμορφώθηκε μια *«ομάδα εργασίας»*, από τους **Αννα Διαμαντοπούλου**, **Μιχ. Νεονάκη**, **Στ. Σουμάκη**, **Δ. Θάνο**, **Δημ. Καρύδη**, **Ευ. Μαλέσιο**, **Χρ. Σμυρλή**, **Γ. Πασχαλίδη**, **Αλ. Μπαλτά**, **Λ. Κανελλόπουλο**, **Σταυρούλα Δήμου** και **Ι. Δατσέρη**. Ο **Θ. Τσουκάτος** αναλαμβάνει το γενικό συντονισμό. Οι συνεδριάσεις μεταφέρονται στο σπίτι του **Μιλτ. Παπαϊωάννου**, που τείνει να τους εξοντώσει από... χολιστερίνη, προσφέροντας μονίμως ψητό κατσίκι!

Οι *«τέσσερις»* εξακολουθούν να συναντώνται και μετά την εκλογή του **Κ. Σημίτη** στην πρωθυπουργία, κυρίως στο σπίτι της **Β. Παπανδρέου**. Σε κάποιες από αυτές τις συναντήσεις άκουγαν τα γέλια στις συναντήσεις που έκανε ο **Α. Τσοχατζόπουλος**, στο *«Αίθριο»*, που βρίσκεται ακριβώς δίπλα.

Στις 21 Μαρτίου, ύστερα από 123 ημέρες νοσηλείας, ο **Α. Παπανδρέου** βγαίνει από το *Ωνάσειο*. Και τα ξημερώματα της 23ης Ιουνίου άφησε στην Εκάλη την τελευταία πνοή του. Το ζήτημα αν *«πάμε για διάδοχο»* ή όχι, ελύθη αυτομάτως με αυτόν τον δραματικό τρόπο. Ποτέ δεν αποδείχθη αν ο **Κ. Σημίτης** θα έφθανε ως την άμεση αντιπαράθεση μαζί του, θέτοντας κατ' ευθείαν υποψηφιότητα για πρόεδρος του ΠαΣοΚ, όπως είχε προαναγγείλει ο **Γ. Πασχαλίδης**. Η αν θα περιοριζόταν στη θέση του αντιπροέδρου, όπως ύστερα από πολλές ταλαντεύσεις και διχογνωμίες αποφάσισαν οι *«εκσυγχρονιστές»*.

Ο **δεύτερος κύκλος** έκλεισε στην Καλογρέζα, στις 27 Ιουνίου 1996, όταν οι δύο *«μονομάχοι»* εισέρχονται, ο ένας μετά τον άλλον, στην αίθουσα του 4ου Συνεδρίου του ΠαΣοΚ, στο οποίο παίρνουν μέρος 5.300 στελέχη, που δείχνουν από την αρχή τις προτιμήσεις τους. Ο **Ακης Τσοχατζόπουλος** φωνάζει τους δικούς του πίσω από ένα παραβάν και τους λέει: *«Τι μου λέγατε τόσον καιρό; Αυτός το 'χει πάρει το συνέδριο»*. Ο **Κ. Λαλιώτης**, ύστερα από μια δραματική ομιλία – που λίγο έλειψε να αλλάξει τη φορά των πραγμάτων – θα εξομολογηθεί, προβλέποντας με τον τρόπο του το αποτέλεσμα: *«το θέμα είναι να πάρεις και την ψυχή των συνέδρων και όχι μόνο την ψήφο»*.

Ο **Κ. Σημίτης** – που από καιρό ζητούσε *«καθαρές λύσεις»* και είχε τη διαβεβαίωση του **Θ. Τσουκάτου** ότι τον υποστηρίζουν 2.750 σύνεδροι – δεν δυσκολεύθηκε να εκβιάσει την εκλογή του: *«αν δεν εκλεγώ πρόεδρος θα παραιτηθώ και από πρωθυπουργός»*. Οι αντίπαλοί του δεν αντιπαραθέτουν ένα *«ισοδύναμο»* δίλημμα του τύπου: *«αν επιμένεις να εκλεγείς και πρόεδρος δεν θα μετέχουμε στην κυβέρνησή σου»*. Επιπλέον ανέχονται προπηλακισμούς, τους οποίους ο **Κ. Σημίτης** αντιμετωπίζει σαν τον **Γουίνστον Τσόρτσιλ**. Οταν μια βουλευτής των Εργατικών τού είπε ότι *«είναι μεθυσμένος»*, της απάντησε: *«Κι εσύ είσαι άσχημη αλλά αύριο που εγώ θα είμαι ξεμέθυστος εσύ θα συνεχίσεις να είσαι άσχημη»*. Την Κυριακή 30 Ιουνίου ψήφισαν 5.124 σύνεδροι και οι 2.732 διάλεξαν τον **Κ. Σημίτη**. Αυτός *«ξεμέθυσε»*, οι άλλοι έμειναν *«άσχημοι»*.

Χωρίς επίλογο

Στις 2 Ιουλίου 1996 νέος πρόεδρος του ΠαΣοΚ πήγε στο Α' Νεκροταφείο και κατέθεσε λουλούδια στο τάφο του **Α. Παπανδρέου**. Ο **Α. Τσοχατζόπουλος** έμεινε στο σπίτι του εκείνη την ημέρα. Μια διαδρομή 22 ετών είχε ολοκληρωθεί μάλλον ανεπάντεχα και για τους δύο. Αλλα τίποτε δεν είχε τελειώσει οριστικά. Ακόμη και σήμερα πρέπει να αποδείξουν αν μπορούν να είναι οι δύο πλευρές του ίδιου νομίσματος.

Τους χωρίζουν πολλά ως χαρακτήρες και ίσως το μόνο που τους *«ένωσε»* εκείνο το καλοκαίρι και τους κρατάει ως τώρα, είναι αυτό που έλεγε ο **δούκας Αρθουρ του Ουέλιγκτον**: *«Μόνο μια χαμένη μάχη μπορεί να πλησιάσει τη μελαγχολία μιας κερδισμένης μάχης»*. Η *«μελαγχολία»* μπορεί να *«ταιριάζει στους ηττημένους»*, αλλά δεν έλειψε ποτέ και από το *«ύφος»* του **Κ. Σημίτη**. Ακόμη και όταν εξελέγη πρωθυπουργός, ακόμη και όταν ανεδείχθη νικητής του συνεδρίου, λίγοι τον είδαν να γελάει ανοικτοκάρδια.

Από την επομένη του συνεδρίου κιόλας οι πιο στενοί συνεργάτες του συνέχισαν να έχουν την κεντρική *«λογική της επικράτησης»* και δεν ησυχάζουν. *«Αν δεν αποκτήσει ηγεμονία μέσω της λαϊκής εντολής δεν θα μπορέσει να κυβερνήσει»* λένε. Η **Βάσω Παπανδρέου** και ο **Θ. Τσουκάτος** φέρνουν συνέχεια στο τραπέζι το ερώτημα: *«Εχουμε κοινωνική δυναμική, θα την αφήσουμε;»*.

Ετσι εκδηλώνονται οι πρώτες σκέψεις για πρόωρες εκλογές και τον Ιούλιο του 1996 ο **Κ. Σημίτης** φεύγει για τη Σίφνο, έχοντας στις βαλίτσες του την απόφαση να πάει σε πρόωρες κάλπες. Ενα πρωί τηλεφωνεί στον *Θ. Τσουκάτο*:

– *Ετοιμάσου!*

Ετσι ανοίγει ο **τρίτος κύκλος**. Στις 22 Αυγούστου συγκαλεί το ΕΓ και ανακοινώνει την απόφαση του. Ολοι στρέφονται στον **Α. Τσοχατζόπουλο**. *«Είναι μια απόφαση που θα κριθεί από το αποτέλεσμα»* θα πει αυτός, έχοντας πλήρη συναίσθηση των λόγων του. Απαντες συμφωνούν: θα τα παίξουν όλα κορόνα - γράμματα στις 22 Σεπτεμβρίου 1996. Πράγμα που σημαίνει ότι μπορεί να χρειαστεί να ξαναμοιράσουν την πίτα. Ο **Θ. Πάγκαλος** θα περιγράψει με δικά του λόγια το ρίσκο που έπαιρναν οι *«εκσυγχρονιστές»*:

– *Αν χάσουμε, θα κρεμάσουμε τον Τσουκάτο στο Σύνταγμα.*